

מצפיקים בגגה

פנינים, הארות, ולקחי מוסר על פרשת השבוע
מאת בעמח"ס
"באר צבי"

פרשת פקודי תשפ"ד

הגאון רבי משה קרליץ זצ"ל - צעיר אחיו של החזון איש, אמר: נס הוא שהעסקנים של הציונים מועלים במגביות, והכספים אינם מגיעים כולם לארץ ישראל, אחרת, אילו כל הכסף היה מגיע לכאן, אי אפשר היה לתאר את גודל החורבן הרוחני שהם היו עושים בו...

מאה ברכות

מֵאָת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַפְּפָר (לה, כז)

כתב בעל הטורים: "כנגד מיוסדים על אדני פז" (שיר השירים ה, טו), וכנגדם תקנו מאה ברכות בכל יום (מנחות מג:). ע"כ. ביאור דבריו, כי מאה האדנים שימשו כבסיס לקרשי המשכן, והם היוו את הבסיס להשראת השכינה בעם ישראל. וכנגד מאה אדנים אלו, עומדות מאה ברכות שאדם מברך בכל יום, המהוות בסיס להשראת השכינה בגופו ונשמתו. ה"ריקנאטי" (בפרשת תולדות) על הפסוק "וַיִּזְרַע יַצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בְשֵׁנָה הָהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה'" (בראשית כו, יב), כתב: "כל הגומר בכל יום מאה ברכות, כאילו פורש אהל מועד ותקעו על מאה אדנים ומתברך במאה ברכות!"

אל מרן רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל הגיע תלמיד חכם מופלג שהיה חולה מסוכן ל"ע, ושאלו במה להתחזק כדי לעורר רחמים בעת צרתו. אמר לו רבי שלמה זלמן: "אמנם איני ראוי להגיד לאחרים, אבל אומר לך מה אני הייתי עושה אילו הייתי במצב דומה: אני הייתי מחזק את עצמי באמירת מאה ברכות, שתהא אמירת 'ברוך' כמו שצריך, ואמירת 'אתה' כראוי. וכן אמירת שם ה' כוונה הראויה. אם אצליח בזה, הרי זה עבורי החיזוק הגדול ביותר!"

הוסיף אותו תלמיד חכם וסיפר, שבשעה שאמר לו רבי שלמה זלמן את הדברים הנ"ל, נעשו פניו בוערות כאש. עוד העיד, שרבי שלמה זלמן היה אז בשנת חייו האחרונה, ואף על פי שהיה ידוע שבמשך כל ימי חייו בירך את כל הברכות ככוונה עצומה ואנשים היו באים להאזין לברכותיו, בכל זאת היה מוסיף חיזוק על חיזוק בזה עד סוף ימיו, משום שאין שיעור למדרגות של כוונת המח והלב בברכות!

בין תרומת המשכן לתרומה לעגל...

אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה (לה, כא)

מובא במדרש, שהיו ליצינים שדיברו נגד משה רבנו, כאילו התעשר מנדבות המשכן, ועל כן אמר משה רבנו ע"ה בואו ונעשה חשבון.

יש לתמוה, הרי בחטא העגל התנדבו כמויות אדירות של זהב, והיה צריך לצאת מזה כמה שוורים, [וכפי שהרחיב ה"משך חכמה" שהקצו את הזהב שלהם לעשיית עגלי זהב רבים, וכפי שהגמרא (סנהדרין סג, ע"ז נג:) מדייקת את לשון הפסוק (לב, ד) "אלה אלהיך" לשון רבים, כי התאוו לעגלים הרבה], והנה לא יצא אפילו שור אחד אלא רק עגל קטן, ואף אחד לא דרש דין וחשבון, לא מצאנו שמאן דהו יבקש לדעת להיכן נעלמו סכומי עתק, לא חיפשו בין הערב רב את המועלים והגנבים, ואילו אצל משה רבנו ע"ה שהקב"ה העיד עליו "בכל ביתי נאמן הוא" (במדבר יב, ז), אותו חושדים, וממנו מבקשים דין וחשבון? אתמהה!

בספר 'אזנים לתורה' לגאב"ד לוצק מרן הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל כתב, שמדה זו נשארה בתוכנו, שמגבאי דברים שבקדושה דורשים תמיד חשבון מדויק, אבל ממקבצי זהב וכסף לעגל אין דורש ואין מבקש חשבון. ויש להבין מהו באמת ההסבר לתופעה משונה זו.

וביאר שם באופן נפלא, כי הנה בכל יהודי קיימת נקודה פנימית של רצון אמיתי לעשות אך ורק את רצון ה', [וכדברי הרמב"ם הנודעים (פ"ב מהל' גירושין ה"כ) לגבי גט מעושה, איך בית הדין יכולים לכופף את הבעל עד שיאמר 'רוצה אני', אלא שמאחר והוא רוצה להיות מיישראל, לקיים את כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו, כיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר 'רוצה אני', אנו בטוחים שאכן כבר מגרש מרצונו הוא]. וכאשר האדם מיישראל נותן נדבה למשכן או לדבר שבקדושה, חפץ הוא שכל כספו עד הפרוטה האחרונה יגיע אכן למטרה הקדושה ונעלית, כדי שתהיה לו זכות בכך.

לעומת זאת, כשנותן לדבר איסור, לאחר פיתוי היצר הרע, הרי שבעומק נפשו מצטער הוא על כך, ועל כן לא איכפת לו אם הגובים ימעלו בכספו ויטלו לעצמם, אדרבה, בתוך תוכו הוא שמח שכספו לא הגיע כולו לדבר האסור! ע"כ.

כתיבת השם

וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי הוֹתֵם קֹדֶשׁ לַה' (לט, ל)

יש לדקדק בלשון הפסוק שכתב "ויכתבו" בלשון רבים, דהניחא בתחילת הפסוק שכתוב "ויעשו את ציץ נזר הקודש" יש לפרש שהאחד חתך ואחד רקע, וכדומה. אולם "ויכתבו" משמעו שכמה אנשים כתבו את השם, וזאת מדוע?

ביאור מחדש ביאר בזה האדמו"ר בעל האמרי אמת' מגור, על פי מה שדן המנחת חינוך' (מצוה תל"ו אות ו') היאך אנו כותבין את השם כסדרו, הרי כשכותבין ' ואח"כ ה' הוי כבר שם השם, וכשכותב אחר כך אות ו' הרי הוא מוחק את השם, שהרי י-הו' איננו שם, וא"כ היה להם לחז"ל לתקן שיכתבו את הו' ואח"כ לפניו את ה' ואת הה'. ועיין שם מה שהאריך בזה.

והנה בגמרא יומא (לה). מסופר על בן קמצר, שהיה אומן שידע לכתוב "שם בן ארבע אותיות" בבת אחת, ע"י שהיה מניח ארבעה קולמוסים בין אצבעותיו וכותב בו זמנית את כל ארבעת האותיות של שם ה'. ואת המומחיות המיוחדת הזו סירב בן קמצר ללמד לאחרים, ולכן במשנה דורשים אותו לגנאי, וקוראים עליו את הפסוק (משלי יז): "שם רשעים ירקב!"

ונשאלת השאלה, מדוע ראו לגנות אותו עד כדי כך? וכי מה אכפת לנו שנמשיך לכתוב את שם ה' באופן רגיל אות אחר אות? וביאר המנחת חינוך', כי בכך שהיה ניתן לכתוב את כל ארבעת האותיות בבת אחת, היינו את שם ה' בשלמות, היה בזה אכן מעלה גדולה, שלא יהיה קלקול בשם אפילו רגע אחד!

ומעתה על פי זה ביאר האמרי אמת' גם את הפסוק דידן, שמה שכתוב "ויכתבו" לשון רבים בא ללמד שאכן כתבו את השם ארבעה אנשים בו זמנית, כי היה בכך ענין ששם ה' היה כתוב על הציץ באופן מושלם בבת אחת, ושלא יהיה חסרון אפילו של רגע קטן, ועשו כדוגמת בן קמצר.

נדבתו של משה רבנו

וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגו' (לט, לז)

כתב רש"י: "שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו וכו'.

והנה משה רבנו, לא זו בלבד שלא עשה שום מלאכה במשכן, גם לא נדב דבר למשכן, וכמו שהובא במדרש (ויק"ר א'ו): רבי

תנחומא פתח (משלי כ, טו) 'ש זָהָב וְרַב פְּנִינִים וְכָלֵי יָקָר שִׁפְתֵי דְעָת וכו', 'יש זהב' - הכל הביאו נדבתו למשכן זהב, ה"ד (שמות כה, ג) וזאת התרומה וגו'. 'ורב פנינים' - זו נדבתו של נשיאים, דכתיב (שם לה, כז) והנשיאים הביאו וגו'. 'וכלי יקר שפתי דעת' - לפי שהיתה נפשו של משה עגומה עליו, ואמר: הכל הביאו נדבתו למשכן, ואני לא הבאתי, אמר לו הקב"ה, חייך שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל, שמכולן לא קרא הדיבור אלא למשה "ויקרא אל משה". עד כאן.

ודברי המדרש טעונים ביאור: א', מהו באמת הטעם שמשה רבנו לא הביא דבר למשכן, ובפרט שהיה עשיר כמו שאמרו חז"ל (נדרים לה). שנתעשר מפסולתן של לוחות. ב', מאחר ולא הביא דבר, מדוע לא רק שלא מצאנו שהיתה עליו איזו טענה כפי שהיתה על הנשיאים שלא הזדרזו, אלא עוד מגיע לו פיוס על כך.

ואמנם מפני מה לא נדב משה למלאכת המשכן, ביאר רבי אברהם אחי הגר"א זי"ע, דהנה עיקר הנדבה למשכן היתה "נדבת הלב", וכמו שנאמר "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" (שמות כה, ב), ברם לגבי משה רבינו לא היה שייך ענין "נדבת הלב", וכל כך למה, לפי ש"נדבת לב" שייכת רק במי שיש לו לעצמו, ולבו מנדב לתת 'משלו', [ועל דרך מה שכתבו התוספות בקידושין (ח: ד"ה צדקה) דאין נקרא צדקה אלא כשנותן משלו, כמו 'צדק משלך ותן לו' (ב"ב פח:)]. ואולם משה שהיה כל ימיו דבוק רק בהשי"ת, וכל מה שהיה לו לא החשיבו כלל כ"שלו" אלא של השי"ת, לפיכך לא היה יכול משה לנדב מ"שלו" למלאכת המשכן.

והגאון הגדול רבי יוסף דב הלוי בן מרן הגרי"ז זצ"ל ביאר בזה, שכיון שמשה רבינו היה "גזבר נאמן" (בכורות ה.), על כן לא יכל לתרום למשכן, שהרי צריך "מסירה לגזבר", ואין יכול למסור לעצמו. ואכן מבואר בראשונים (רשב"א כתובות צח., ועוד), שאדם אחד אינו יכול להיות בבת אחת קונה ומקנה כאחד, וכן בנעשה שליח להיות המקנה - אין השליח יכול לקנות לעצמו, מכיון שלא יצא מרשות קונה לרשות מקנה. ומה שלא מינה גזבר אחר לקבל את תרומתו שלו, שמא יש לומר שדין היה שמשם דוקא יהא הגזבר, ולא אחר. עכ"ד.

ולפי זה מובן, שדוקא משום שנפשו היתה עגומה עליו, זכה לדברי פיוס, "חייך שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל".

לעילוי נשמת

מרת חיה שרה בת ר' יצחק הלוי ז"ל

נלב"ע ג' אדר ב'

תנצב"ה